

De illegale interneringen tijdens de repressie

Lode WILS

Een week vóór de volksstemming in Slovenië over de onafhankelijkheid van die deelrepubliek, gaf de ARD *Im Brennpunkt* een reportage over het mogelijke uiteenvallen van Joegoslavië. Als een belangrijke factor werd daar vermeld, dat sinds kort het volle licht geworpen werd op de moordpartijen waarmee Servische verzetsstrijders, in de laatste fase van de Tweede Wereldoorlog, wraak namen voor de moordpartijen die eerder door Kroatische fascistten waren bedreven.

Het deed mij terugdenken aan de uitspraak van Dr. F.A. Comer in zijn *Laudatio* bij de toekenning van de Marnixring-Erepenning 1985 aan Michiel Vandekerckhove: de gruwel van de repressie was „onvermijdelijk voorzeker, een drama voor Vlaanderen, maar de doodsteek voor België... Zo heeft het Vlaams-nationale Vlaanderen in de repressie een onverhoopte kans gekregen. Het neo-Belgische patriottisme werd er gefnuikt en de wind gezaaid die de Vlaams-nationale zeilen opnieuw zal doen bollen. Het verdriet van België...”

Over het verloop van de repressie, en met name over het optreden daarbij van verzetsgroeperingen is tot nu toe bijzonder weinig onderzoek verricht. Het bleef bij een beschaamd of vergoelijkend stilzwijgen aan de ene kant, en verontwaardigde aanklachten aan de andere. In het najaar van 1990 verscheen bij de Uitgeverij De Nederlanden de eerste mij bekende uitvoerige en zakelijke studie in dat verband, van de hand van de Veurnse priester Wilfried PAUWELS, onder de titel *De Verdachten van september '44. Illegale interneringen tijdens de repressie*¹. Op grond van een breed bronnenonderzoek wordt de problematiek geschetst van de interneringen die bij tienduizenden gebeurden door verzetsgroeperingen, en waar de overheid pas na meer dan een jaar mee in het reine kwam.

De regering in Londen was al lang vóór de bevrijding op de hoogte van wat er zich in het bezette land afspeelde en voorbereidde. Tot haar informanten behoorde de vroegere kabinetschef van eerste minister Pierlot, Pierre d'Ydewalle, die op 15 januari 1944 vanuit Brugge waarschuwde: „De volkswoede tegen de verraders is zo groot dat geen enkele vrije regering zich zou kunnen handhaven, indien zij weigerde de weg van de repressie op te gaan... Het volk is vastbesloten zelf het recht in handen te nemen door te roven, brand te stichten en te moorden... Zodra de Duitsers vertrokken zijn, misschien nog vóór hun ver-

1. 206 blz. plus 34 blz. documenten.

trek, zal men met de opruiming beginnen en die zal maar eindigen als de geallieerde troepen dit wensen. Maar weest ervan overtuigd dat deze troepen nooit snel genoeg ter plaatse zullen zijn''.

De regering trachtte de verzetsbewegingen aan haar gezag te onderwerpen en voorzag ze maar van een minimum aan wapens, omdat zij ze niet volledig vertrouwde. Ze bekwam, dat aan de geallieerde legers een staf van twintig Belgische burgers als verbindingsofficieren zou worden gehecht (ze had er 150 gewild, maar dat hadden de geallieerden niet toegestaan) om onmiddellijk bij de bevrijding voor het herstel van de wettelijkheid te zorgen. Die zouden een rondschrijven van 21 augustus 1944 van de minister van Justitie Delfosse moeten overhandigen aan de burgemeesters, die belast werden met het interneren van vijandelijke onderdanen en van verdachte Belgen. Die internering gebeurde met toepassing van de besluit-wet van 12 oktober 1918. Verdacht waren de dragers van een militair of paramilitair uniform, degenen die aan Duitse bestuursdiensten waren verbonden geweest, en terwille van hun eigen veiligheid, ook degenen „wier gedrag tijdens de vijandelijke bezetting van die aard is geweest, dat hun behoud op vrije voeten aanleiding tot schandaal of tot verstoring van de openbare orde zou geven''. W. Pauwels heeft deze geheimzinnige omzendbrief van minister Delfosse ontdekt, en hem voor de eerste keer gepubliceerd.

Begin september 1944 werd het grootste deel van het land in enkele dagen bevrijd, en niet geleidelijk aan zoals men had kunnen verwachten. Anderzijds ging de bevrijding niet gepaard met het einde van de oorlog, zoals het in Nederland het geval zou zijn in mei 1945. Wel hoopten de geallieerden in één ruk te kunnen doorstoten naar Berlijn, dank zij een luchtlandingsoperatie rond Arnhem en Nijmegen vanaf 17 september, maar die zou jammerlijk mislukken. Intussen maakten ze graag gebruik van allerlei verzetsgroepen als hulp-troepen voor verkennings- en bewakingsopdrachten en soms voor deelname aan de eigenlijke strijd. Ze zagen ook graag, voor hun eigen rugdekking, dat die de aanhangers van de vijand oppakten.

Een aantal verzetsgroepen aanvaardden na de bevrijding massaal leden, sommige hadden nog in augustus in hun sluikblad opgeroepen om zich aan te sluiten. Het ligt voor de hand dat weerstanders die jarenlang hun leven gewaagd hadden en vele van hun kameraden hadden zien omkomen, nu hun stempel wilden slaan op het bevrijde land, m.a.w. er macht wilden uitoefenen. Daarvoor kwam het erop aan een zo groot mogelijk aantal leden te tellen. Toen de belofte kwam dat zij in het leger zouden opgenomen worden met de graad die ze in het verzet gevoerd hadden, betekende dat een aansporing in dezelfde richting: hoe meer leden, op hoe hogere graad als officier ze eventueel konden aanspraak maken. In elk geval was er begin oktober sprake van 85.000 gewapende verzetslieden in plaats van de enkele duizenden van vóór de bevrijding. Zij waren allicht maar uitgerust met wat lichte wapens die de Duitsers hadden verloren en die hun door de geallieerden gelaten werden. Zij waren

duis geen leger dat de Duitsers kon bedreigen, laat staan de geallieerden, maar zij beheersten wel België en vormden daarin een staat in de staat. Of beter, een bonte verzameling van staatjes in de staat, want er waren allerlei verzetsbewegingen, en die bestonden uit onafhankelijke lokale groepen.

En hoe stond het intussen met het burgerlijk gezag dat volgens de wet van 1918 en de circulaire van de minister voor de interneringen bevoegd was? Alle provinciegouverneurs en arrondissementscommissarissen en een enorm aantal burgemeesters en schepenen waren tijdens de bezetting afgezet. Zij die gebleven waren en dus jarenlang aan allerlei vijandelijke maatregelen meegewerkt hadden, beschikten niet over een groot moreel gezag. Ook het officierenkorps van politie en rijkswacht was geïnfiltreerd door nieuwe-orde-benoemingen, en bovendien waren die korpsen ontwapend na de geallieerde landing in Normandië. Dus zelfs nadat het burgerlijk gezag hersteld was, zou het niet beschikken over de middelen om zich te doen gehoorzamen. In een televisieuitzending van Maurice De Wilde op 7 december 1990 kwam Fernand Hermans aan het woord, die tot burgemeester van Diest aangesteld was, maar evenals het parket machteloos stond tegenover aanhoudingen en mishandelingen vanwege verzetsgroepen.

W. Pauwels schrijft: „In deze chaotische tijd, waarin bruggen vernield zijn en het spoor buiten werking, post en telefoon onbestaande zijn of gebrekkig functioneren, stuurt de Hoge Commissaris voor de Staatsveiligheid verbindingsofficieren uit om over de toestand te rapporteren. „De meest bekende onder hen is kapitein-commandant F.L. Ganshof, professor in de geschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Gent”. Die wordt bij de bevrijding onmiddellijk naar alle hoeken van het land gestuurd. „Uit zijn verslagen blijkt dat hij een hard werkende en minutieuze verslaggever is” en hij „maakt indruk door zijn, voor die tijd, verbazende objectiviteit... Stuk voor stuk melden de verslagen dat de toestand ernstig is: willekeurige aanhoudingen, opeisingen, uitschakelen van de burgemeesters en zelfs summiere terechtstellingen”. Hij stelt voor de rijkswacht uit te breiden en te bewapenen, het verzet te ontwapenen of door de Britten te laten ontwapenen, want gemakkelijk zal het niet gaan. „Het is zeker dat op grond van deze en dergelijke verslagen de auditeur-generaal alarm slaat”.

De regering is pas op 8 september overgevlogen naar Brussel door de geallieerde luchtmacht, die de handen vol heeft. Binnen de week is er niet alleen het bevel van de minister van Justitie om de onterecht geïnterneerden vrij te laten, maar de regering heeft ook het probleem van de ordehandhaving al aangekaart bij de geallieerde bevelhebber, generaal Erskine, die het op 15 september verder leidt aan zijn superieuren. De regering dringt bij hem aan, terwijl ze via de provinciegouverneurs probeert de interneringen en opeisingen onder controle te krijgen. Anderzijds legt ze zich neer bij de feitelijke situatie dat ook niet geuniformeerde leden van collaborerende bewegingen geïnterneerd worden. Er worden kampen ingericht voor hun opvang en commissies van advies

die vrijlatingen kunnen voorstellen. Op 30 september worden door de geallieerden 5000 sten-guns gearachuteerd om de Belgische rijkswacht uit te rusten, op 2 oktober vraagt de opperbevelhebber, generaal Eisenhower, dat de verzetslui hun wapens zouden inleveren. Vooral de communistisch geïnspireerde groepen, maar zij niet alleen, weigeren hieraan te gehoorzamen.

Intussen was op 27 september de regering verruimd met personaliteiten die in het bezette land gebleven waren, hoewel de vier ministers die in oktober 1940 hun zetel naar Londen overgebracht hadden, nog op hun post bleven. De katholieke Luikenaar Delfosse werd als minister van Justitie vervangen door zijn partijgenoot de Antwerpse advocaat Maurice Verbaet. Ook het andere departement dat essentieel was voor de ordehandhaving en voor de zuivering en herinrichting van de ondergeschikte besturen, het ministerie van Binnenlandse Zaken, was in handen van een Vlaamse katholiek, senator Edmond Ronse. Anderzijds traden een communist en twee vertegenwoordigers van het door communisten geleide Onafhankelijkheidsfront in de regering. Dat zou niet beletten — of juist veroorzaken? — dat de regering drukking van de geallieerden nodig had om te beslissen dat ze een ultimatum zou stellen aan de verzetsgroeperingen: wapens inleveren ten laatste op 19 november.

„De minister van Justitie, M. Verbaet, heeft in de korte duur van zijn ambtsperiode reuzenwerk gepresteerd”, oordeelt Pauwels. Op 7-8 november bracht hij verslag uit voor het parlement. Dan waren er al 250 militaire magistraten benoemd, en 45 commissies voor advies gevormd die bestonden uit een magistraat en twee advocaten. Hij had op 28 oktober de bevoegdheid om te interneren onttrokken aan de burgemeesters, zodat die nog alleen bij magistraten en bij agenten van de Staatsveiligheid beruiste. Sprekers uit de drie partijen eisten dat de regering zou zorgen voor de vrijlating van de onschuldigen of een einde zou maken aan mishandelingen en vernederingen in de kampen, door bewakers uit verzetsgroeperingen². Op de avond van dezelfde 8 november werd de onderzoeksrechter van Mons neergeschoten in opdracht van een commandant in het Partizanenleger.

De publikatie op 13 november van het ministerieel besluit dat de ontwapening eiste binnen de zes dagen, leidde tot enkele woelige weken in Brussel. De Communistische Partij, die zichzelf identificeerde met het verzet en het verzet weer herleidde tot het Onafhankelijkheidsfront waarover het de controle had, trachtte de regering-Pierlot te doen vallen om in een volgende regering nog sterker te staan. Zoals zijn voorman Jean Terfve het stelde: „Le Front de l'Indépendance doit devenir un instrument essentiel de la politique du pays”. José Gotovitch, waarnemend directeur van het Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, stelt vast, dat „le Parti

2. Zie behalve W. Pauwels, ook P. ELSLANDER, *Parlementaire Debatten rond Repressie en Epuratie (september 1944 - augustus 1945)*, lic.-verh. Leuven 1989.

jette tout son poids dans la bataille pour imposer (le Front de l'Indépendance) au pouvoir, développant une véritable stratégie de la tension pour provoquer la rupture. C'est là tout le sens des journées de novembre 1944''³. In die krachtmeting tegen de regering verloor het Onafhankelijkheidsfront veel van zijn krediet bij de niet-communistische pers, hoewel *Le Soir* en *La Dernière Heure* het maar node hun steun onttrokken⁴.

Op 12 december stuurde de Amerikaanse gezant Charles Sawyer een uitgebreid *Report on Conditions in Belgium today* naar Washington: „Ik stond met Pierlot in zijn bureau en keek toe naar de woelige menigte beneden op straat die riep om zijn ontslag; de volgende dag stroomden er andere massa's door dezelfde straat; later vochten andere menigten en gooiden granaten en kregen een paar schoten van de rijkswacht in dezelfde straat. Later dreunden er Britse tanks in, en wachtten in stilte op herrie die niet kwam. Nu is dat allemaal afgelopen''. De ontwapening is voldoende gevorderd, ongeveer 30 000 wapens zijn ingeleverd, zodat elk echt gevaar voor een staatsgreep voorbij is. Zeker zullen duizenden wapens nooit ingeleverd worden, maar er is nu een volgehouden eerlijke inspanning om het bevel van Eisenhower uit te voeren. „One is constantly impressed with the fact that the Belgians are fundamentally a very reasonable and law-abiding people''. De Pierlot-regering is veilig, maar alleen zolang ze het militair gezag achter zich heeft, maar geen minuut langer, zo labberd zijn de economie en de bevoorrading⁵.

Het verzet was dus slechts gedeeltelijk ontwapend, en bleef veel méér dan alleen maar een morele kracht. Nog altijd gebeurde de bewaking in vele interneringskampen door verzetslui. Anderzijds betekende 19 november toch een duidelijke verschuiving in de machtsverhoudingen. Kamervoorzitter Van Cauwelaert kon nu de onmiddellijke vrijlating vragen van de nationalistische en rexistische volksvertegenwoordigers tegen wie het krijgsauditoraat geen instructie had geopend. Volgens voorstellen van de adviescommissies werden ook andere geïnterneerden vrijgelaten. Dat leidde tot kritieken in de linkse pers; die was het ook oneens met de katholieke bladen, waarin geprotesteerd werd tegen mishandelingen en plagerijen waarvan vele geïnterneerden het slachtoffer waren; integendeel, ze worden te zacht behandeld, terwijl het gros van de bevolking geen kolen heeft en ondervoed is!

3. J. GOTOVITCH, *Le Parti Communiste de Belgique 1939-1940*, in: *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1989, 534.

4. In L. WILS, *Honderd jaar Vlaamse Beweging*, deel III, *In en rond Wereldoorlog II* (Davidsfonds, 1989) heb ik, wat dit betreft, gesteund op drie onuitgegeven Leuvense licentieverhandelingen, over de pers in Brussel door G. Van den Heuvel (1983), in Antwerpen door C. Knabe (1984) en in Limburg door R. Cuppers (1986). W. Pauwels heeft een aantal van dezelfde bladen gebruikt plus o.a. *Het Volk* en *Vooruit* van Gent.

5. Uit de National Archives, Washington, Department of State Records. Kopie ons bezorgd door Pieter Lagrou, die een doctoraat voorbereidt over de Europese verzetsbewegingen na de bevrijding.

Terwijl er vóór 19 november vooral katholieke, maar ook liberale en socialistische stemmen waren opgegaan tegen de terreur van bepaalde verzetsgroepen, nam daarna de polarisering toe tussen katholieken en antiklerikalen, zowel bij parlementaire interpellaties als in de pers, rond het probleem van de omvang der repressie en de strafmaat, en het al dan niet vrijlaten van vele geïnterneerden.

In de Antwerpse pers had die polarisering al in september plaatsgevonden, tussen vooral de socialistische *Volksgazet* en ook de liberale *Nieuwe Gazet* aan de ene kant, en de katholieke bladen *Gazet van Antwerpen* en *Het Handelsblad*. Elders in het land, en ook in het parlement, nam de tegenstelling pas toe na de (gedeeltelijke) ontwapening van het verzet. Daarna gingen er, behalve in *Het Laatste Nieuws*, aan de linkerzijde nauwelijks nog stemmen op voor wettelijkheid en bezadigdheid in de repressie. Integendeel groeide de druk om de communisten, die uit de regering opgestapt waren als protest tegen de ontwapening van het verzet, terug op te nemen en een meer linkse regering te vormen. Sommigen stelden voor om de katholieken die zich tegen de opname van de communisten kantten, te vervangen door de nieuwe verzetspartij Union Démocratique Belge (U.D.B.).

Na het terugslaan van het Duitse Ardennenoffensief vroeg de socialistische partij op 1 februari 1945 aan Pierlot het ontslag van de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie, die niet streng genoeg optraden in de repressie, en van de ministers van Economische Zaken (de liberaal Delruelle) en van Ravitaillering⁶. Deze laatste was een buitenparlementair socialist, Léon Delsinne, die als directeur van *Le Peuple* in september zich tweemaal tegen de wanorde-lijkheden van het verzet gekeerd had. In de regering - Van Acker, die op 12 februari van wal stak, was de positie van de katholieken inderdaad sterk verzwakt en zij moesten de wederopname van de communisten slikken, om niet zelf uitgesloten te worden.

Tegen de nieuwe katholieke minister van Justitie du Bus de Warnaffe werd een zelfde strijd gevoerd door de linkse opinie als tegen zijn voorganger, over de vrijlatingen — dat waren er mettertijd tienduizenden — en de behandeling van de opgesloten. „du Bus de Warnaffe is blijkbaar niet van plan om zich zoals zijn voorganger M. Verbaet te laten afschieten”, schrijft Pauwels. du Bus hekelde onverbloemd de uitpattingen van na de bevrijding, in vergelijking waarmee hem nu „zachtmoedigheid” werd verweten. Maar zoals Pauwels terecht benadrukt, kwamen die parlementaire besprekingen niet in de pers, welke in oorlogstijd de richtlijn had gekregen om te zwijgen over het parlement, zoals over de gebeurtenissen van 1940, de koningskwestie en de taalkwestie.

6. Telegram van Sawyer aan Washington, 1 feb. 1945; kopie ons bezorgd door Pieter Lagrou.

Nog in april 1945 moest de Senaat eisen dat de V.N.V.-senator Leo De Lille zou vrijgelaten worden, die al meer dan zes maanden opgesloten zat zonder dat zijn parlementaire onschendbaarheid was opgeheven. Alle partijen gingen nu akkoord om die ongrondwettelijkheid te laken. Al was het misschien ook omdat ze die konden verwijten aan de katholieke minister, die zijn vroegere machteloosheid trachtte te verbergen achter de onnozele bewering, dat de grondwetsbepaling wel gold tegen gerechtelijke aanhoudingen, maar niet tegen administratieve interneringen. In feite ging het natuurlijk hierom, dat de aanhouding of internering zomin door de administratie als door het gerecht gebeurd was, maar door verzetsorganisaties waarvan men wist dat ze nog over duizenden wapens beschikten en die men dus nog altijd moest ontzien. Enfin, De Lille kwam eindelijk vrij. Maar bij de bespreking ten gronde, of er een vervolging tegen hem mocht ingesteld worden, splitste de vergadering zich duidelijk in twee kampen. De socialist August Vermeylen had namens de commissie de bespreking ingeleid met de verklaring dat hij blij was dat hij als Vlaming de opheffing van de onschendbaarheid vroeg, „zodat men niet beweren moge dat de voorstander van die schorsing door fransgezinde vooroordelen zou gedreven zijn... Daarom hoop ik dat de Senaat vermijden zal... zich in twee te splitsen, zoals het geval was in de commissie”. Daar hadden namelijk de socialisten de opheffing goedgekeurd, terwijl de katholieken zich ertegen verzet hadden, omdat er (zo lijkt het ook aan wie nu de *Parlementaire Handelingen* leest) geen ernstige verdenkingen op hem rustten. (En net zoals de minister, durfde de auditeur allicht na maandenlange machteloosheid niet meer anders dan een vervolging vragen). De splitsing werd herhaald in de openbare vergadering, rechts tegen links, en het klimaat wordt hierdoor getypeerd dat Vermeylen de katholieken verweet dat ze hun partijgenoot de V.N.V.-er verdedigden⁷.

Enkele dagen later, bij de ineenstorting van Duitsland in mei 1945 vielen de beperking van de politieke vrijheid en de muilband op de pers weg. De katholieke opinie begon een massale koningspropaganda, met portretten van Leopold III aan elk raam en op elke boom. Zoals men niet katholieker moet zijn dan de paus, zo ook niet patriottischer dan de koning. Het was duidelijk dat heel het enorme, alles beheersende vraagstuk van de repressie en van de epuratie in alle overheidsbesturen en -diensten, in de 2600 gemeenteraden enzovoort in een ander licht zou komen te staan al naar gelang dat Leopold III terug op de troon kwam of niet. Precies om die reden eiste de linkse opinie zijn troonsafstand. En daarbij maakte ze opnieuw gebruik van straatgeweld.

Na de ontdekking van het onvoorstelbare wat er gebeurd was in de Duitse concentratiekampen, werd de terugkeer van de weinige, uitgemergelde overlevenden aangegrepen. De communistische pers voerde een volgehouden campagne

7. *Parlementaire Handelingen, Senaat*, 18 en 24 april 1945.

om de volksjustitie weer op gang te brengen. Ze kreeg daarbij de steun van een aantal liberale en socialistische bladen. In een groot aantal gemeenten, vooral van het Vlaamse land, werden families van „incivieken” uit hun huis en streek verdreven, hun woningen bestormd, vrijgelaten verdachten gemolesteerd of zelfs vermoord, evenals anderen die gevangelijk terugkwamen uit Duitsland. Magistraten, advocaten en gemeentebesturen werden geïntimideerd.

Het is duidelijk dat het hierbij ging om een herhaling van de gebeurtenissen, niet alleen van september, maar ook van november: een strijd om de macht, waarbij de communistisch geïnspireerde verzetsgroepen sterk stonden omdat ze over veel wapens beschikten. Inzet was de opsluiting of vrijlating van duizenden, maar ook de benoeming, bevordering of ontslag van nog grotere aantallen ambtenaren, beambten en leerkrachten, en de machtspositie in alle verkozen lichamen. De persoon van de koning was het symbool waarrond die strijd werd uitgevochten, maar de echte inzet was veel groter. De regering gaf toe, vele vrijgelatenen werden opnieuw geïnterneerd, een aantal veroordeelden werden gefusilleerd.

Naar aanleiding van de weigering om Leopold III opnieuw de troon te laten bestijgen, verlieten de katholieke ministers in juli 1945 de regering. Ze werden o.m. door mensen van de U.D.B. vervangen, zoals het al in februari voorzien was. Repressie en epuratie werden onmiddellijk verhard door de nieuwe „regering van het verzet”, zoals ze zich noemde. In de volgende maanden werden tal van burgemeesters, schepenen en gemeenteraadsleden die onder de vorige regering waren gehandhaafd, vervallen verklaard. Om de interneringen te beëindigen zonder dat allen voor de overbelaste krijgsraden moesten verschijnen, werd de administratieve vervallenverklaring van burgerlijke en politieke rechten ingevoerd. Namelijk door inschrijving op de lijsten van de krijgsauditeurs van o.a. hen die na 1 januari 1942 lid waren gebleven van Rex of het V.N.V. Op die manier werden trouwens ruim 43 000 kiezers geweerd uit de eerste parlementsverkiezingen, want de regering besefte heel goed dat de katholieken, die matiging van de repressie en terugkeer van de koning vroegen, wel eens de absolute meerderheid zouden kunnen halen. Om die reden mocht ook het vrouwenstemrecht niet worden ingevoerd. Toch zou bij de verkiezingen van februari 1946 de C.V.P. 60 % van de zetels van het Vlaamse land halen, terwijl de socialisten en communisten 62 % van die in Wallonië bezetten. De gegevens die W. Pauwels en andere auteurs recent hebben in het licht gesteld, versterken de stelling die ik uitvoerig heb uiteengezet in mijn boek *Honderd jaar Vlaamse beweging*, deel III, *In en rond Wereldoorlog II*: het ging in de repressie in hoofdzaak om een touwtrekken tussen links en rechts. Zowel in het parlement als in de pers was dat de grote tegenstelling. Maar de woorden zelf waarmee August Vermeylen zijn geciteerde interventie begon, wijzen op de band die de ideologische tegenstellingen verbond met de etnische verschillen.

In verhouding tot de bevolking zijn er in Vlaanderen meer dan tweemaal zoveel collaborateurs veroordeeld als in Wallonië. Inzake de inschrijvingen op de lijsten van de krijgsauditeurs is het onevenwicht even groot: 23 472 inwoners uit Vlaanderen, tegenover 9342 uit Wallonië, 6876 uit Brussel, 3411 uit Eupen en Malmedy. In verhouding tot het aantal leden van het V.N.V. en Rex, zal er in Vlaanderen minder gestraft zijn dan in Wallonië, en in elk geval zijn de straffen er gemiddeld lichter geweest. Een normaal gevolg van de massaliteit der politieke collaboratie in Vlaanderen.

Het is best mogelijk dat in Joegoslavië niet zozeer Kroaten door Serven werden omgebracht in 1944-45, als wel fascisten door communisten. Maar nu drijft het gebeuren van destijds er de deelrepublieken uiteen. En ook in het proces van Vlaamse en Waalse natievorming speelt het beeld over de oorlog een belangrijke rol: aan Waalse kant het beeld van de collaboratie van een fascistisch Vlaanderen, aan Vlaamse kant het beeld van de repressie als een aanval van België op Vlaanderen.

Graaf de Grunnelaan 14
3001 Heverlee

Frank SEBERECHTS

Geschiedenis van de DEVLAG. Van cultuurbeweging tot politieke partij. 1935-1945

Gent Perspectief Uitgaven C.V. (Gent, Bennesteeg 4), 125 blz.
ADV-N-Reeks Nr. 1.

De ADVN-Reeks publiceert historiografisch werk dat het resultaat is van strikt wetenschappelijk en methodisch onderzoek. De werken spreken geen waardeoordeel uit, maar willen een kader van feitelijkheden, verklaringen en psychologische contexten scheppen, dat op serene wijze het verleden tracht te objectiveren.